

ویژگی‌های «مصحف فاطمه(س)» در بیان ائمه معصومین(ع)

دو نکته از طرف ائمه(ع) در مورد مصحف فاطمه(س) نفی شده است؛ یکی این که تصریح شده است که در این مصحف هیچ گونه آیه‌ای وجود ندارد؛ ولو برای تفسیر، و دوم تصریح شده است که مشتمل بر شریعت و فقه و آموزه‌های مرتبط با اعمال و باید و نبایدها نیست.

دو نکته از طرف ائمه(ع) در مورد مصحف فاطمه(س) نفی شده است؛ یکی این که تصریح شده است که در این مصحف هیچ گونه آیه‌ای وجود ندارد؛ ولو برای تفسیر، و دوم تصریح شده است که مشتمل بر شریعت و فقه و آموزه‌های مرتبط با اعمال و باید و نبایدها نیست.

حجت‌الاسلام و المسلمین محمدعلی مهدوی‌راد، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، به بیان نکاتی درباره «مصحف فاطمه(س)» پرداخت و گفت: در میان میراث مکتوب منسوب به حضرت فاطمه(س) که موارد متعددی را هم شامل می‌شود، از یک عنوان مهم با عنوان «مصحف فاطمه(س)» نام برده شده که بسیار هم مشهور است. مهدوی‌راد با اشاره به این که عنوان «مصحف» زمینه کج‌فهمی‌ها و کج‌نگری‌های بعضاً آمیخته به نوعی غرض را فراهم کرده است، عنوان کرد: کسانی از اهل سنت، حتی بعضی از عالمان و فاضلانی که از آثارشان، نگرنده به آن آثار احساس می‌کند که به دور از تعصب و کینه‌ورزی هستند، آن‌ها هم گاهی به چاله این اشتباه افتاده‌اند که گویا شیعه معتقد بر وجود مصحفی است که غیر از قرآن موجود در دست مسلمانان است یا دست کم افزونی‌ها یا کاستی‌هایی دارد.

محتوای مصحف فاطمه(س)

وی با بیان این که قطعاً و جزماً این یک افتراست و هیچ واقعیت ندارد، در مورد محتوای این مصحف اظهار کرد: امام صادق(ع) با صراحت فرموده‌اند «لیس فیہ آیه من القرآن» یعنی حتی یک آیه هم در این مصحف وجود ندارد. مهدوی‌راد بیان کرد: بعد از رحلت رسول‌الله(ص) که همه قلب‌ها از غم فسرده و دل‌ها آکنده از رنج شده بود، طبیعتاً حضرت فاطمه(س) خیلی غمناک و اندیشناک بودند. حضرت جبرئیل می‌آمدند و برای تسلی دل حضرت زهرا(س) و برای این که آرامشی داشته باشند با ایشان سخن می‌گفتند. حضرت فاطمه(س) این را به علی(ع) می‌گویند و علی(ع) هم می‌گویند که در یک چنین مواقع من را هم خبر کن. پس از آن، صریح روایت صحیح‌السند موجود در کافی این است که جبرئیل می‌آمده است و برای تسلی دل حضرت فاطمه(س) و آرامش روحی‌اش حقایقی را، به وحی الهی می‌گفتند و فاطمه(س) می‌شنیدند و علی(ع) آن‌ها را کتابت می‌کردند.

مهدوی‌راد افزود: بنابراین اگر مصحف فاطمه(س) یا فاطمی گفته شده است، به خاطر این است که ایشان مخاطب این مجموعه حقایق بوده است و این هم که در بعضی روایت‌ها در مورد این مصحف آمده است که «املاء رسول‌الله و خط علی(ع)»، به این معنا که این مجموعه املاء رسول‌الله و خط علی(ع) است، مصداق رسول‌الله در این جا محمد بن عبدالله(ص) پیامبر عظیم‌الشأن نیست، بلکه مراد از رسول‌الله در این روایت جبرئیل و ملک است؛ چرا که صریح همان روایتی که اشاره کردم، می‌گوید که آن چه می‌آمده بعد از رحلت پیامبر(ص) و برای تسلی دل فاطمه(س) می‌آمده است. عضو هیئت علمی دانشگاه تهران عنوان کرد: این مصحف مطالب بسیار فراوانی دارد که بیشترین آن مطالب تاریخی است، آینده‌نگری است، واقعیهایی است که بعد اتفاق می‌افتد، آن که به صورت کلی بر سر فرزندان فاطمه(س) در آینده و درازنای تاریخ می‌آید و الی آخر.

مهدوی‌راد این نکته را نیز اضافه کرد که کلمه مصحف به مکتوبات بین دو جلد گفته می‌شده و هر چیزی که مکتوب می‌شد و بین دو جلد قرار می‌گرفت به آن مصحف می‌گفتند.

وی در این باره اظهار کرد: در قبل از اسلام و نزول قرآن، در دوره جاهلی به اشعار کتابت شده جمع شده مابین دفتین مصحف اطلاق شده و حتی به برخی از کتب آسمانی و به بعضی از قرائت‌های انجیل هم مصحف اطلاق شده است.

دو نکته که از طرف ائمه(ع) در مورد مصحف نفی شده است

مهدوی‌راد در ادامه به بیان چند نکته در مورد این مصحف پرداخت و گفت: دو نکته از طرف ائمه(ع) در مورد این مصحف نفی شده است و قاعدتاً ائمه(ع) دقیقاً به این نکات متوجه بوده‌اند که این را تصریح کنند که زمینه کج‌فهمی به وجود نیاید. یکی این که تصریح شده است که در این مصحف هیچ گونه آیه‌ای وجود ندارد؛ ولو برای تفسیر و دوم تصریح شده است که مشتمل بر شریعت و فقه و آموزه‌های مرتبط با اعمال و باید و نبایدها نیست. این دو چیز در آن جا نیست. مطالب فراوان دیگری هست، اما این دو نیست.

وی با اشاره به پژوهشی که خود در این زمینه انجام داده است، بیان کرد: بنده به توفیق خداوند و بعد از بگومگویی که در مسجد الحرام با یکی از کسانی که در آن جا هستند و نوعاً مزاحم عبادت مردم می‌شوند و اگر چه نامشان آمر به معروف و ناهی از منکر است، در واقع آمران به منکر و ناهیان از معروف‌اند، بعد از گفت‌وگویی که با او انجام دادم و دیدم هنوز ابهام‌هایی در

مورد این مصحف هست، وقتی به ایران بازگشتم شروع کردم و تحقیقی را نوشتم با عنوان «پژوهش گونه‌ای درباره مصحف حضرت فاطمه(س)». این پژوهش ابتدا در قالب یک مقاله بود و بعد در قالب یک کتابچه از طریق نشر مشعر سازمان حج و زیارت منتشر شد و به لطف حضرت فاطمه(س) خیلی هم مورد استقبال واقع شده است و با تیراژ بالا هر سال یک بار منتشر می‌شود.

مهدوی‌راد بیان کرد: من در آن جا دقیقاً محتوای این مصحف را با تکیه بر روایات و با تکیه بر نصوص توضیح داده‌ام و گفته‌ام که مشتمل بر چه مطالبی است.

آن چه بیشترین گفت‌وگو را در باب مصحف ایجاد می‌کند این مدرس و پژوهشگر برجسته قرآنی در مورد نکته‌ای که بیشترین گفت‌وگو را در رابطه با این مصحف ایجاد می‌کند، گفت: کسی که من در مکه با او بحثی داشتم به این تکیه کرد که چرا شما معتقد هستید که به حضرت فاطمه(س) وحی نازل می‌شده است؟ همان اوایل انقلاب یک بار هم حضرت امام(ره) به مناسبت فاطمیه در مورد حضرت فاطمه(س) که سخن می‌گفتند، فرمودند که «ملک می‌آمد و با ایشان به گفت‌وگو می‌پرداخت» که خیلی زمینه پرسش ایجاد شده بود. وی بیان کرد: این مطلب مشکلی ندارد و ما بر اساس صریح آیات قرآن داریم که خداوند حتی به زنبور وحی می‌کند. البته بعضاً آن را وحی تکوینی می‌دانند و بعضاً هم شعور را ساری در همه جای هستی می‌دانند؛ که آن را هم می‌گویند شعور مخفی است، اما در قرآن هم هست که بر حضرت مریم وحی شد. من به همان بنده خدا گفتم که شاید شما خیال می‌کنید که ما معتقدیم که به حضرت فاطمه(س) وحی تشریعی می‌شده است، در حالی که این نسبت ناروایی است و هیچ شیعه‌ای چنین اعتقادی ندارد که به حضرت فاطمه(س) وحی تشریعی حاوی باید و نباید می‌شده است، ابداً.

پذیرفته بودن گفت‌وگوی ملک با غیرنبی نزد شیعه و سنی مهدوی‌راد با بیان این‌که در ادبیات دینی شیعه و سنی اصطلاحاً در این‌گونه آمدن ملک و گفت‌وگوی با بشر، که حوزه تشریع نداشته باشد، مخاطب را «محدث» می‌گویند، اظهار کرد: لذا یکی از القاب حضرت زهرا(س) «محدثه» است و نه «محدثه». یعنی ملک آمده و با ایشان سخن گفته است.

وی افزود: در منابع اهل سنت هم وجود دارد که بر خلیفه دوم هم ملک می‌آمده است، ولذا به او می‌گویند «محدث»؛ ما معتقد نیستیم، اما اهل سنت به آن اعتقاد دارند. حتی به یک فرد عادی که یک راوی است و معتقدند که به او هم ملک می‌آمده است، محدث می‌گویند و مواردی این چنینی در منابع اهل سنت هست که من در پایان همان کتابچه با عنوان «تکمله» آورده‌ام.

مهدوی‌راد ادامه داد: بنابراین مصحف حضرت فاطمه(س) حاوی مجموعه‌ای از حقایق، واقعیت‌هایی که بعد باید اتفاق می‌افتاد و بعضی از مسائلی که همان روزها در فضای جامعه بود، چراها و زمینه‌ها و انگیزه‌هایش بود که با وحی الهی به وسیله جبرئیل به حضرت فاطمه(س) خوانده و گفته شده و ایشان مخاطب بوده و علی(ع) هم کتابت کرده‌اند و هیچ‌گونه آیه‌ای در آن جا وجود ندارد.

وی با اشاره به یکی از پژوهش‌های اخیر در کشورهای عربی، بیان کرد: همین اخیراً من دیدم که خانمی با نام ایمان جابر اللوانی، دو جلد کتاب بسیار قطور درباره سرچشمه‌های عقاید شیعی نوشته است و حقیقتاً تحقیق خوبی هم کرده است. ایشان در آن جا گفته‌اند که یکی از سرچشمه‌های که شیعیان در احکام و اندیشه‌هایشان به آن معتقدند، این است. من تعجب کردم که ایشان با این که همه روایات را دیده بود چرا از آن روایات صریح از امام صادق(ع) که بیان کرده است که در آن جا از شریعت خبری نیست، تکیه نکردند.

بحث از وجود یا عدم وجود مصحف فاطمه(س) چه اهمیتی دارد؟ وی در پاسخ به این پرسش که آیا این مصحف در دسترس است و در صورتی که در دسترس نیست و اختصاصی است، بحث از وجود یا عدم وجود آن چه اهمیتی دارد، بیان کرد: این مصحف در دسترس نیست و در دست ائمه(ع) بوده است و ائمه(ع) گاهی بعضی از مطالب را برای بعضی از اصحاب از رو می‌خواندند و به آن استناد می‌کردند.

وی ادامه داد: برای ما که به آن مصحف دسترسی نداریم، به عنوان میراثی است که از آن یاد می‌کنیم و اگر ما این جا و آن جا هم از آن بحث می‌کنیم به خاطر این است که به خاطر وجود یک چنین چیزی به ما اتهام زده می‌شود؛ والا این مصحف یک میراثی در دست ائمه(ع) است.

مهدوی‌راد افزود: البته آن‌هایی که در زمان حضور در محضر ائمه(ع) بوده‌اند، برای آن‌ها این فایده بالواسطه را داشته است که وقتی چیزی را از ائمه(ع) می‌پرسیده‌اند، گاهی بعضی از جواب‌هایی را که ائمه(ع) می‌دادند، مستند به مصحف بود و از مصحف می‌خواندند و می‌گفتند.

وی بیان کرد: بنابراین اگر کسی بر این آتش ندمد، ما حرفی نداریم و به عنوان یک میراثی که از نظر روایت برای حضرت فاطمه مسلم بوده است، به آن نگاه می‌کنیم که البته برای نشان دادن جایگاه والای حضرت فاطمه(س) بسیار مهم است که جبرئیل بعد از رسول الله(ص) مستقیماً به امر الهی، برای تسلای دل حضرت فاطمه(س) می‌آیند و حقایق را می‌فرمایند. در همین حد بر اساس روایات ما چنین چیزی مسلم است.

مهدوی‌راد در پایان اضافه کرد: با شعله فتنه حضراتی که متأسفانه هر روز علیه شیعه دایره‌ای درست می‌کنند و بر آن می‌کوبند، اگر بر این دمیده نشود، ما حرفی نداریم و همه آن چه که ما ادعا می‌کنیم درباره آن مصحف همین است که بنده عرض کردم.